Kansen in Amsterdam Zuidoost

Fabian Dekker
Freek Hermens
Jere Zandijk

Verwey-Jonker Instituut

Kansen in Amsterdam Zuidoost

Fabian Dekker
Freek Hermens
Jere Zandijk

Juli 2011

Inhoud

1	**Inleiding**	**5**
1.1	Armoede: een complex probleem	5
1.2	Leefsituatie in Amsterdam Zuidoost en de bestrijding van armoede	5
1.3	‘Kansrijk Zuidoost’: integrale armoedebestrijding	7
1.4	Vraagstellingen	9
1.5	Leeswijzer	9
2	**Wat levert ‘Kansrijk Zuidoost’ op: de onderzoeksaanpak**	**11**
2.1	Objectieve opbrengsten: deskresearch	11
2.2	Ervaren opbrengsten: telefonische enquête	13
2.3	De respons	14
3	**Resultaten ‘Kansrijk Zuidoost’: algemene beoordeling**	**17**
3.1	Van onmacht naar zelfredzaamheid?	17
3.2	Verbeterpunten	19
4	**Resultaten ‘Kansrijk Zuidoost’: flankerende maatregelen**	**21**
4.1	Tevredenheid bewoners	21
4.2	Oordelen van bewoners over de verschillende projecten	22
5	**Conclusies en aanbevelingen**	**25**
5.1	Inleiding	25
5.2	Conclusies	25
5.3	Aanbevelingen	26
Literatuur		**29**
Bijlage:		
Vragenlijst Kansrijk Zuidoost		31

Verwey-
Jonker
Instituut

1 Inleiding

1.1 Armoede: een complex probleem

Armoede is een lastig en multidimensionaal probleem. Het kan bovendien op verschillende manieren worden gedefinieerd (zie bijvoorbeeld Bos et al., 2007). Als we over armoede spreken, gaat het in de praktijk vaak om mensen die rond moeten komen van een laag inkomen. Als inkomensgrenzen worden vaak een beleidsmatige- of een zogenaamde lage-inkomensgrens gehanteerd. Waar het in het eerste geval gaat om een door de politiek vastgesteld bestaansminimum, gaat het bij de lage-inkomensgrens om een vast koopkrachtbedrag in de tijd (zie voor een uiteenzetting van de verschillende inkomensgrenzen: SCP, 2010). Maar armoede is meer dan het hebben van een laag inkomen. Armoede heeft ook te maken met het onvoldoende sociaal participeren in de samenleving. Het vieren van een verjaardag, op vakantie gaan en/of deel kunnen nemen aan allerlei sociale activiteiten is niet voor iedereen weggelegd. Naast financiële kwetsbaarheid zijn mensen die leven rond het bestaansminimum ook vaak sociaal kwetsbaar. Armoede behelst daarom meer dan het niet kunnen beschikken over voldoende financiële middelen. Armoede kan tevens te maken hebben met uiteenlopende oorzaken. Het hebben van financiele problemen is er daar één van. Het hebben van gezondheidsproblemen, een lage opleiding en/of (langdurige) werkloosheid zijn andere veelgenoemde oorzaken van armoede. Armoede is daarom een hardnekkig en complex probleem. Ondanks dat er jaarlijks diverse groepen uit een armoedesituatie stromen, moet nog altijd bijna 8% van alle huishoudens in Nederland rondkomen van een laag inkomen in 2009 (SCP, 2010).

1.2 Leefsituatie in Amsterdam Zuidoost en de bestrijding van armoede

In de grote steden bevindt zich traditioneel de grootste concentratie van kansarmen. Dit heeft vooral te maken met het feit dat de risicogroepen (denk aan laagopgeleide mensen, éénoudergezinnen en niet-Westerse allochtonen die de taal niet machtig zijn) niet gelijk verspreid zijn over Nederland (zie bijvoorbeeld Lautenbach en Siermann, 2007). Dit is ook het geval in de gemeente Amsterdam, en meer in het bijzonder in het stadsdeel Amsterdam Zuidoost. Waar in de gemeente Amsterdam circa 16,5% van alle huishoudens tot de minimahuishoudens kan worden

gerekend in 2008 (DWI, 2009), ligt dit percentage in het stadsdeel Zuidoost aanzienlijk hoger (23%)[1]. Vooral de éénpersoonshuishoudens en éénoudergezinnen behoren tot de risicogroepen, waarvan veel bewoners van Surinaamse herkomst zijn (DWI, 2009). De meeste minima in Amsterdam Zuidoost (52%) hebben een bijstandsuitkering en ruim 72% van alle huishoudens met een laag inkomen bevindt zich al drie jaar of langer in deze situatie (Stadsdeel Zuidoost, 2006a).

Zorgwekkend is dat er in Amsterdam Zuidoost geen percentuele afname van minima lijkt te zijn. Waar in de periode 2007-2008 in verschillende stadsdelen een percentuele afname van het aantal minima valt te noteren, is er in Amsterdam Zuidoost geen sprake van een afname (DWI, 2009). Terwijl het op de woningmarkt in Amsterdam Zuidoost over het algemeen steeds beter gaat, via een lagere mutatiegraad en een groeiend aandeel koopwoningen (Stadsdeel Zuidoost, 2009), hebben veel van de bewoners nog altijd te maken met sociaal-economische achterstanden. De gemeente Amsterdam en het stadsdeel Zuidoost onderkennen het structurele karakter en de negatieve gevolgen van het (duurzaam) leven in een armoedesituatie. In de gemeente Amsterdam worden daarom diverse initiatieven ontwikkeld om deze situatie te bestrijden. Het stedelijke beleid om armoede en sociale uitsluiting tegen te gaan legt de nadruk op drie doelen (zie Stadsdeel Zuidoost, 2006a: 18):

- bewoners met een minimuminkomen beter in staat stellen om sociaal en maatschappelijk volwaardig mee te kunnen doen;
- het doorbreken van de vicieuze cirkel die bij langdurige armoede ontstaat, namelijk dat arme kinderen de arme mannen en vrouwen van morgen worden en;
- het verbeteren van de inkomenspositie van mensen met een minimuminkomen.

De regelingen waar minima een beroep op kunnen doen zijn zowel inkomensondersteunend als activerend van aard. Wat in de uitvoering van het armoedebeleid opvalt, is dat interventies gericht op het tegengaan van armoede en sociale uitsluiting steeds vaker worden gecoördineerd door het betreffende stadsdeel in samenwerking met de gemeente en de belangrijkste partners in het veld

Extra aandacht is er voor een aantal specifieke doelgroepen: kinderen, jongeren, vrouwen/éénoudergezinnen met een minimuminkomen, éénpersoonshuishoudens die tot een etnische minderheid met een laag inkomen behoren en zelfstandig wonende ouderen die tot een etnische minderheid met een laag inkomen behoren (Stadsdeel Zuidoost, 2006a: 19). In het recente bestuursakkoord van het stadsdeel Zuidoost ‘Werken aan evenwicht 2010-2014’ (Stadsdeel Zuidoost, 2010:11) lezen we dat armoedebestrijding nog altijd hoog op de politieke agenda staat: ‘Het armoedebeleid, zoals dat de afgelopen periode in het stadsdeel werd ingezet, wordt voortgezet’.

---

1 In absolute aantallen gaat het om 9.162 minimahuishoudens in 2008 (DWI, 2009).

Het Amsterdamse stadsdeel Zuidoost levert sinds 2007 een belangrijke bijdrage aan het verminderen van de armoedeproblematiek in Amsterdam Zuidoost. Samen met de Dienst Maatschappelijke Ontwikkeling (DMO), de Dienst Werk en Inkomen (DWI), Agis Zorgverzekeringen, de woningcorporaties Rochdale en Ymere en (sinds 2009) het UWV Werkbedrijf is gestart met de integrale armoedeaanpak 'Kansrijk Zuidoost'. Deze aanpak bestaat uit twee pijlers: de huis-aan-huis-aanpak en een aantal 'flankerende maatregelen'. In de volgende paragraaf zullen we nader op dit integrale armoedeproject ingaan, dat een belangrijk onderdeel is van het hedendaagse armoedebeleid in Amsterdam Zuidoost.

1.3 'Kansrijk Zuidoost': integrale armoedebestrijding

Het armoedeproject 'Kansrijk Zuidoost' is voortgekomen uit het bestuursakkoord 'Investeren in Kansen 2006-2010' (Stadsdeel Zuidoost, 2006b). Het inzetten op een integrale aanpak (zowel preventie, inkomensondersteuning als arbeidsmarkttoeleiding) speelt een centrale rol in de armoedeparagraaf van dit bestuursakkoord. Het samenwerkingsverband 'Kansrijk Zuidoost' is ontstaan uit de wens om tot een aanpak te komen, waarbij verschillende instellingen participeren en zich gezamenlijk richten op de bestrijding van armoede en sociale uitsluiting. Het stadsdeel Zuidoost werkt hierbij zoals gezegd met tal van organisaties samen.

'Kansrijk Zuidoost' is erop gericht om armoede in Amsterdam Zuidoost tegen te gaan. Ze tracht dit te bereiken via twee beleidssporen, te weten (zie Stadsdeel Zuidoost, 2007):

- huis-aan-huis bezoeken door bewonersadviseurs van 'Kansrijk Zuidoost' en;
- flankerende maatregelen op het gebied van preventie en voorlichting.

In het huis-aan-huis bezoek is er aandacht voor het achterhalen en registreren van de hulpvragen van de bewoner(s). De bezoeken worden afgelegd door een bewonersadviseur en een assistent. Het is de taak van de bewonersadviseur dat de bewoners met hun hulpvragen zo snel mogelijk terecht komen bij de juiste instantie en dat deze instantie ook zo snel mogelijk het vereiste maatwerk levert. De hulpvragen hebben meestal betrekking op de volgende terreinen: schuldhulpverlening, arbeidsmarkttoeleiding, sociaal raadsliedenwerk, maatschappelijk werk, huisvesting, opvoedingsondersteuning en taalcursussen (Stadsdeel Zuidoost, 2007:4). Een belangrijke voorwaarde om de hulpvragen snel en op de juiste wijze te kunnen afhandelen, is een efficiënte ondersteuning vanuit de zogenaamde 'backoffice'. Deze 'backoffice' bestaat uit diverse contactpersonen vanuit de organisaties waar de hulpvragen terecht komen. Via een speciaal hiervoor ontwikkeld registratiesysteem worden de hulpvragen en de reacties van de desbetreffende instanties geregistreerd.

Naast het huis-aan-huis bezoek zijn er flankerende maatregelen ontwikkeld voor de bewoners in Amsterdam Zuidoost. Kinderen, jongeren, vrouwen, éénpersoonshuishoudens en zelfstandig wonende ouderen met een minimuminkomen zijn hierbij belangrijke aandachtspunten. Tabel 1 geeft een overzicht van de flankerende maatregelen binnen het armoedeproject 'Kansrijk Zuidoost' (Jaarverslag 'Kansrijk Zuidoost' 2009, 2010 en 2011).[2]

Tabel 1 Flankerende maatregelen 'Kansrijk Zuidoost'

Regeling	Omschrijving
Project éénoudergezinnen 'Iedereen doet mee!'	Een aanpak gericht op de vermindering van problemen onder alleenstaande ouders. Hieronder vallen verschillende instrumenten, zoals schuldhulpverlening, een voorzieningencheck, opleiding, een budgetteringcursus, computerles en arbeidsmarkttoeleiding.
Cognitieve ondersteuning kinderen	Vroegtijdige preventie gericht op kinderen. De organisaties IBOS en Aeqol Psychomed bieden kinderen een traject aan, gericht op een verbetering van de leerprestaties. De trajecten bestaan uit drie onderdelen. In de eerste fase wordt via onderzoek het leerniveau van het betreffende kind vastgesteld. Op basis van de bevindingen wordt vervolgens de wijze van begeleiding vastgesteld. Na een jaar vindt een afsluitend effectonderzoek plaats.
Buurtschool Plus (BSP)	Onder begeleiding van een professional en een vrijwilliger krijgen kinderen ondersteuning bij het leren en lezen in een door de deelnemende corporaties beschikbaar gestelde ruimte.
Project Leerkans: bevordering deelname (beroeps)opleidingen	In samenwerking met Wijkaanpak en de afdeling Educatie & Arbeidsmarkt worden (beroeps)opleidingen aangeboden aan bewoners.
Kansrijk Werkt!	Een project gericht op arbeidsmarkttoeleiding. De bewoners krijgen ondersteuning bij het vergroten van hun sollicitatie- en communicatievaardigheden. Ook ontvangen ze tips bij het opstellen van een cv en over netwerken.
Budgetteringscursus	Bewoners krijgen via deze cursus les in het omgaan met geld en tips in het voorkomen van financiële problemen.
Computercursus	Via een computercursus leren bewoners om zelfstandig hun administratieve zaken te regelen en kunnen ze online contact maken met vrienden en familieleden. Computervaardigheden zijn belangrijk bij het vinden van werk maar helpt bewoners ook uit een sociaal isolement.
Fietscursus	Het aanbieden van fietslessen ter bevordering van de gezondheid. Tevens besparen bewoners op deze wijze op kosten van het openbaar vervoer.

2 Daarnaast organiseert 'Kansrijk Zuidoost' jaarlijks verschillende bijeenkomsten, zoals een banen- en gezondheidsmarkt.

Tabel 1 laat zien dat de flankerende maatregelen zich richten op zowel preventie (zoals het voorkomen van schuldsituaties en leerachterstanden) als activering (zoals arbeidsmarkttoeleiding via het aanbieden van een opleiding). Uit de diverse gesprekken met bewoners en de hieruit afgeleide illustratieve citaten in de jaarverslagen leiden de professionals en vrijwilligers van 'Kansrijk Zuidoost' af dat de doelgroepen overwegend positief zijn over hun aanpak. Maar is dat wel zo? Onderzoek naar de ervaren opbrengsten van 'Kansrijk Zuidoost' is tot dusver niet voorhanden. Wat is volgens de bewoners de meerwaarde van 'Kansrijk Zuidoost' als we bijvoorbeeld kijken naar hun perspectieven op de arbeidsmarkt, sociale participatie en/of de ervaren zelfredzaamheid? In dit onderzoek willen we dit type vragen beantwoorden om hier een beter zicht op te krijgen. Het onderzoek richt zich zowel op de ervaren opbrengsten van het armoedeproject 'Kansrijk Zuidoost' in het algemeen, als op de flankerende maatregelen in het bijzonder. Hieronder geven we een beschrijving van de centrale vraagstelling en een aantal subvragen.

1.4 Vraagstellingen

In dit onderzoek willen we de volgende centrale vraagstelling beantwoorden:

> *Wat zijn de door de bewoners ervaren opbrengsten van 'Kansrijk Zuidoost' in het algemeen en de flankerende projecten in het bijzonder, en wat kan worden gedaan om de ervaren opbrengsten in de toekomst te vergroten?*

Deze vraagstelling valt uiteen in een vijftal deelvragen:

1. Welke activiteiten zijn door 'Kansrijk Zuidoost' ontwikkeld, en wat is reeds bekend over de opbrengsten?
2. Hoe beoordelen de bewoners de activiteiten van 'Kansrijk Zuidoost'?
3. Zijn de bewoners actiever geworden en participeren zij anders en/of meer?
4. Hebben de bewoners meer sociale contacten?
5. Hoe kunnen de opbrengsten van 'Kansrijk Zuidoost' worden vergroot? Wat kan beter?

1.5 Leeswijzer

Om de bovenstaande vragen te kunnen beantwoorden, hebben we gebruik gemaakt van verschillende onderzoeksmethoden. De opzet en uitvoering van het onderzoek zetten we uiteen in het volgende hoofdstuk. De resultaten ten aanzien van 'Kansrijk Zuidoost' in het algemeen komen aan bod in hoofdstuk drie. De resultaten over de flankerende maatregelen staan centraal in hoofdstuk vier. Het rapport wordt afgesloten met een concluderend hoofdstuk. Tevens doen we enkele aanbevelingen voor het vervolg van 'Kansrijk Zuidoost'.

Verwey-
Jonker
Instituut

2 *Wat levert 'Kansrijk Zuidoost' op: de onderzoeksaanpak*

De opbrengsten van interventies in het sociale domein zijn vaak lastig in beeld te krijgen. Projecten en beleidsinitiatieven vinden immers plaats in een voortdurend veranderende sociale context. Tegelijkertijd is er een behoefte aan inzicht in succesvolle strategieën die het verschil kunnen maken. In plaats van het rondpompen van projecten zijn gemeenten op zoek naar praktijkvoorbeelden die werken en waar mogelijk verder kunnen worden uitgerold (zie Veth, 2009). Om het succes van een integraal armoedeproject zoals 'Kansrijk Zuidoost' te kunnen bepalen, kunnen we verschillende indicatoren inzetten om hier grip op te krijgen. We haken aan bij twee wettelijke kaders. Vanuit de Wet maatschappelijke ondersteuning (Wmo) staat de bevordering van de zelfredzaamheid van kwetsbare burgers voorop, terwijl vanuit de Wet Werk en Bijstand (Wwb) arbeidsre-integratie centraal staat. Wat beide wetten met elkaar gemeen hebben, is dat mensen met financiële en/of psychische en/of sociale problemen (weer) in staat zijn om mee te doen in de samenleving (zie bijvoorbeeld Stavenuiter et al., 2011). We kiezen ervoor om de bijdrage die het armoedeproject 'Kansrijk Zuidoost' (mogelijk) levert aan de bevordering van de zelfredzaamheid van mensen als uitgangspunt te nemen in onze beoordeling. De nadruk van het armoedeproject 'Kansrijk Zuidoost' ligt immers eveneens op de bevordering van de participatie van burgers in de samenleving, en probeert zo bij te dragen aan de 'eigen kracht' van mensen. Op deze wijze legt het project een mooie verbinding tussen de wettelijke kaders van de Wmo en de Wwb.

In dit onderzoek trachten we via een combinatie van verschillende onderzoeksmethoden de opbrengsten van 'Kansrijk Zuidoost' in beeld te krijgen. In de volgende paragrafen gaan we in op de aanpak en de concrete invulling van de vragenlijst die we hebben voorgelegd aan de betreffende bewoners in Amsterdam Zuidoost.

2.1 *Objectieve opbrengsten: deskresearch*

Via deskresearch hebben we naar inzichten gezocht die wijzen op de (mogelijke) opbrengsten van het project 'Kansrijk Zuidoost'. We proberen op deze manier een beeld te krijgen van de achtergrondkenmerken van de doelgroep die met het betreffende project wordt bereikt, en de resultaten van de huis-aan-huis aanpak en de flankerende maatregelen.

Om de 'objectieve' resultaten in beeld te krijgen, hebben we gebruik gemaakt van de jaarverslagen van 'Kansrijk Zuidoost' (Jaarverslagen 'Kansrijk Zuidoost', 2011; 2010). In deze verslagen staan gegevens over zowel het huis-aan-huis bezoek als de

flankerende maatregelen. Zo lezen we dat met betrekking tot het huis-aan-huis bezoek in 2010 in totaal 1.841 adressen zijn bezocht, waarvan er 1.229 zijn bereikt. Van de bereikte huishoudens geven er 511 aan voldoende zelfredzaam te zijn, terwijl er 146 huishoudens geen interesse hebben in een gesprek met een bewonersadviseur. Er zijn in totaal 1.085 zogenaamde 'kansrijkgesprekken' gehouden. De vraag is nu in welke mate er in 2010 meer en/of andere doelgroepen zijn bereikt in vergelijking met 2009.

In 2009 zijn er in totaal 1.886 bewoners in Amsterdam Zuidoost bereikt, ongeveer evenveel als in 2010. Ook zijn er ongeveer evenveel 'kansrijkgesprekken' gevoerd (1.069). Wat de achtergrondkenmerken van de bewoners betreft zien we eveneens veel overeenkomsten tussen beide jaren. Onder de personen met wie een 'kansrijkgesprek' is gevoerd bevinden zich verhoudingsgewijs vooral Surinamers (32%), Ghanezen (31%) en Nederlanders en Antillianen (14% en 9%). Ruim twee derde is vrouw en de gemiddelde leeftijd is 49 jaar. Verder valt op dat de meerderheid ongehuwd/alleenstaand is (65%) en dat van de betreffende bewoners ongeveer twee derde thuiswonende kinderen heeft van 18 jaar of jonger.

Aangezien we ons in dit onderzoek in het bijzonder richten op de flankerende maatregelen van 'Kansrijk Zuidoost', is in tabel 2 een overzicht opgenomen van de beschikbare data ten aanzien van de output van flankerende maatregelen (zie Jaarverslagen 'Kansrijk Zuidoost', 2011; 2010). Via de flankerende maatregelen wordt een gerichte ondersteuning geboden aan bewoners in Amsterdam Zuidoost.

Tabel 2 Overzicht 'objectieve' opbrengsten flankerende maatregelen 'Kansrijk Zuidoost'

Regeling	**Opbrengsten**
Project éénoudergezinnen 'Iedereen doet mee!'	In 2010 hebben 17 alleenstaande ouders meegedaan aan het project. Voor alle deelnemers is een voorzieningencheck gedaan en 5 deelnemers hebben zich aangemeld voor de schuldhulpverlening.
Cognitieve ondersteuning kinderen	In 2010 hebben 92 kinderen deelgenomen aan de trajecten gericht op de verbetering van leerprestaties.
Buurtschool Plus (BSP)	In 2010 is voor 112 kinderen ondersteuning mogelijk gemaakt op het gebied van educatie via het project 'Buurtschool Plus'.
Project Leerkans: bevordering deelname (beroeps)opleidingen	In 2010 waren er 113 aanmeldingen voor een opleiding in het kader van het project 'Leerkans'. Van deze 113 aanmeldingen zijn er 55 gestart.
Kansrijk Werkt!	In 2010 zijn 113 personen begonnen met het volgen van trainingen om de kans op werk te verbeteren.
Budgetteringscursus	In 2010 zijn 33 bewoners gestart met de budgetteringscursus.
Computercursus	In 2010 zijn 127 bewoners gestart met de computercursus.
Fietscursus	In 2010 hebben 146 bewoners zich aangemeld voor het volgen van fietslessen. Van deze 146 bewoners zijn er 88 gestart.

Uit de beschikbare jaarverslagen valt op dat de doelstellingen in zowel 2009 als in 2010 zijn gehaald (het beoogde aantal deelnemers per project). In beide jaren was de vraag naar de door 'Kansrijk Zuidoost' beschikbaar gestelde interventies groter dan het beschikbare aanbod. Hieruit kan worden afgeleid dat de bewoners op zoek lijken te zijn naar dit type ondersteuningspraktijken. De vraag of het ondersteuningsaanbod inderdaad tegemoet komt aan de vraag van bewoners kan echter pas definitief worden beantwoord door de eindgebruiker een 'stem' te geven. Dit gebeurt in de volgende paragraaf.

2.2 Ervaren opbrengsten: telefonische enquête

Zoals in het eerste hoofdstuk is aangegeven staan de ervaren opbrengsten van 'Kansrijk Zuidoost' in dit onderzoek centraal. Via 'Kansrijk Zuidoost' hebben we hiervoor een databestand ontvangen met daarin gegevens van 556 personen die in 2010 aan minimaal één project van 'Kansrijk Zuidoost' hebben deelgenomen. Via dit databestand zijn we in staat om de achtergrondkenmerken te achterhalen van de bewoners die met minimaal één van de projecten in aanraking is gekomen. Dit vormt de doelgroep van onze studie (de populatie). We benaderen deze potentiële respondenten vervolgens telefonisch om mee te werken aan een telefonische enquête. Deze vragenlijst bestaat uit negen vragen (met meerdere subvragen; zie de bijlage) en is opgesteld in samenwerking met 'Kansrijk Zuidoost'. Van 441 personen is in het databestand een telefoonnummer beschikbaar. Aan de overige 115 personen is in week 19 door het Verwey-Jonker Instituut een brief gestuurd met het verzoek om contact op te nemen met één van de onderzoekers. Aangezien bekend is dat de respons op surveys in Nederland over het algemeen terugloopt (Palmen, 2002), zeker in het geval van doelgroepen die te maken hebben met (meerdere) problemen, zoals het niet hebben van werk, schulden, taalproblemen en/of gezondheidsproblemen[3], hebben we verschillende strategieën gebruikt om de respons te vergroten.

Allereerst zijn alle potentiële respondenten meerdere malen door de interviewers benaderd. Dit gebeurde op verschillende tijdstippen (zowel overdag als in de avond). Tevens is gebruik gemaakt van zowel Nederlands- als Engelstalige vragenlijsten, en zowel Nederlands- als Engelstalige interviewers (mannelijk en vrouwelijk). Ten slotte is door 'Kansrijk Zuidoost' een algemene schriftelijke vooraankondiging verzonden aan alle potentiële respondenten.
Met deze maatregelen hebben we getracht zoveel mogelijk positieve invloed uit te oefenen op de respons.

Hoe ziet de onderzoekspopulatie er uit? Het databestand van 'Kansrijk Zuidoost' geeft allereerst inzicht in een aantal biografische achtergrondkenmerken. Zo zien

3 Maximale responspercentages van 50% zijn niet uitzonderlijk (vgl. Dourleijn & Dagevos, 2011; Dagevos, 1998).

we dat de gemiddelde leeftijd 47 jaar bedraagt (N=552).[4] Tevens zijn de meeste mensen van Ghaneze (35%) of Surinaamse afkomst (33%). Dit beeld komt overeen met de algemene profielen van de bewoners die tijdens de huis-aan-huis bezoeken zijn vastgesteld (zie de jaarverslagen van 'Kansrijk Zuidoost'). Verder zien we dat 70% van de bewoners vrouw is. In de volgende paragraaf vergelijken we deze populatiegegevens met de kenmerken van de respondenten die aan het onderzoek hebben deelgenomen. Op die manier krijgen we zicht op de representativiteit van de uiteindelijke bevindingen.

2.3 De respons

Tijdens het veldwerk werd duidelijk dat in totaal 48 telefoonnummers of adressen niet klopten. Enkele bewoners zijn inmiddels naar een andere woonplaats verhuisd, en verschillende telefoonnummers bleken foutief te zijn. Dit betekent dat het uiteindelijke steekproefkader bestaat uit 508 personen. Van deze 508 personen hebben in totaal 175 personen aan het onderzoek deelgenomen. Dit is een respons van 34,4%.[5] In tabel 3 presenteren we de populatie- en responsgegevens. Duidelijk is dat de steekproef representatief is voor wat betreft de biografische kenmerken, sekse, leeftijd en land van herkomst.[6]

Ongeveer 36% van de respondenten geeft aan op dit moment voor minimaal 12 uur per week betaald te werken. Een bijna even grote groep (35%) is werkloos. Kleinere groepen doen momenteel vrijwilligerswerk en/of studeren (beiden 8%). Uit de cijfers kunnen we afleiden dat de meerderheid van de respondenten niet participeert op de arbeidsmarkt, wat de kansen op (financiële) problemen (en het beroep op ondersteuning) kan doen vergroten.

Samengevat geven de verzamelde gegevens in de aankomende hoofdstukken een goed beeld van de meningen en ervaringen van bewoners ten aanzien van het project 'Kansrijk Zuidoost' in het algemeen, en de projecten in het bijzonder. In de volgende hoofdstukken gaan we in op de belangrijkste resultaten.

---

4 Van enkele respondenten was de leeftijd niet beschikbaar.

5 Veel voorkomende non-respons redenen zijn dat de betreffende personen niet bereikbaar zijn of -naar eigen zeggen- nog niet in aanraking zijn geweest met 'Kansrijk Zuidoost'.

6 Dit blijkt ook uit een zogenaamde non-parametrische toetsing. In alle gevallen komt de verdeling van de variabele in de steekproef overeen met de verdeling van de variabele in de onderzoekspopulatie.

Tabel 3 Vergelijking kenmerken respondenten met de populatie (in %)

Kenmerken	Respons	Populatie
Sekse		
-Man	34	30
Leeftijd		
-15-24 jaar	3	3
-25-34 jaar	12	13
-35-44 jaar	26	29
-45-54 jaar	28	30
-55-64 jaar	23	16
-65 jaar en ouder	8	10
Land van herkomst[7]		
-Ghana	35	35
-Suriname	31	33
-Nederland	11	8
N=	175	556

7 In de tabel zijn de drie grootste groepen weergegeven.

Verwey-
Jonker
Instituut

3 Resultaten 'Kansrijk Zuidoost': algemene beoordeling

Om de resultaten van een project als 'Kansrijk Zuidoost' te beoordelen, kunnen we niet volstaan met de outputgegevens uit de verschillende jaarverslagen. Projecten hebben alleen zin wanneer ze daadwerkelijk aansluiten bij de leefwereld van mensen en bijdragen aan een vermindering van hun problemen. In hoofdstuk twee hebben we al gewezen op het belang van participatie en zelfredzaamheid in de samenleving. Om dit te kunnen bereiken hebben veel bewoners in Amsterdam Zuidoost ondersteuning nodig. Eerder zagen we al dat de meerderheid van de bewoners niet participeert op de arbeidsmarkt, bewoners moeite hebben met de opvoeding van kinderen, en dat gezondheids- en/of financiële problemen meer dan gemiddeld voorkomen. Leidt het project 'Kansrijk Zuidoost' tot verbetering?

3.1 Van onmacht naar zelfredzaamheid?

De centrale vragen in dit onderzoek hebben betrekking op de beoordeling van bewoners over het project 'Kansrijk Zuidoost'. Allereerst hebben we de mensen die aan minimaal één project hebben deelgenomen, gevraagd naar hun algemene beoordeling van 'Kansrijk Zuidoost'. De respondenten die aan het onderzoek hebben meegewerkt zijn over het algemeen bijzonder tevreden met het project. Ze waarderen 'Kansrijk Zuidoost' met een ruime voldoende: een 7,6 (N=161). Mannen en vrouwen beoordelen 'Kansrijk Zuidoost' ongeveer even hoog. Als we de gegevens uitsplitsen naar leeftijd zijn er eveneens geen duidelijke verschillen waarneembaar (zie figuur 1).

Figuur1 Tevredenheid naar leeftijd

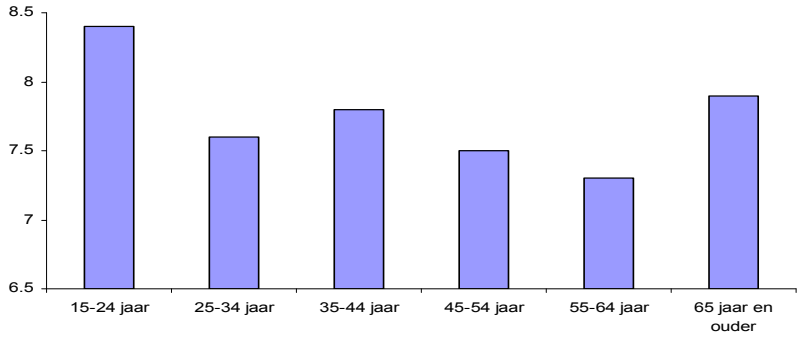

In het kader van de bevordering van de zelfredzaamheid en participatie (al dan niet betaald) hebben we een viertal vragen gesteld.[8] Voor het overgrote merendeel van de geënquêteerden heeft 'Kansrijk Zuidoost' in meer of mindere mate bijgedragen aan de ervaren gezondheidssituatie (70%) en weet men beter zijn of haar weg naar de juiste instanties te vinden (73%). Over het laatstgenoemde onderdeel zijn de respondenten het meest positief. In mindere mate heeft 'Kansrijk Zuidoost' in de beleving van de respondenten bijgedragen aan de bestrijding van eenzaamheid (56%) en de kansen op werk (60%). Figuur 2 geeft een overzicht van de verschillende aspecten waar 'Kansrijk Zuidoost' aan heeft bijgedragen.

Figuur 2 Ervaren opbrengsten van 'Kansrijk Zuidoost' (algemeen)

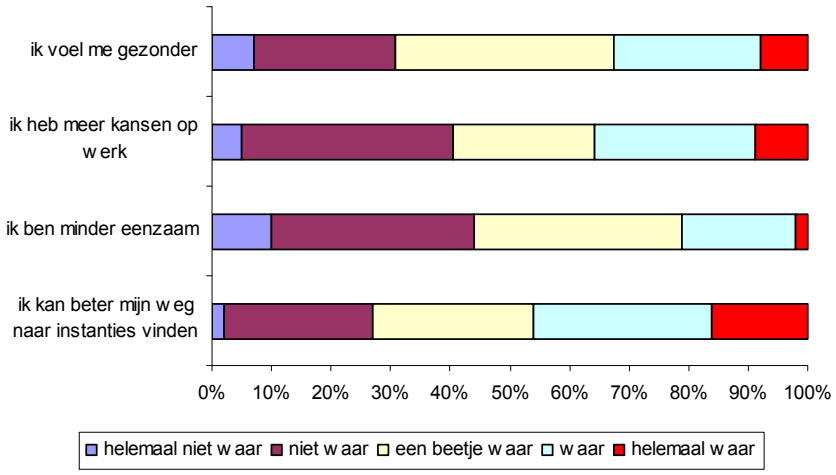

Dat 'Kansrijk Zuidoost' over het algemeen in mindere mate bijdraagt aan de kansen om weer aan het werk te komen, kan te maken hebben met de economische neergang in de afgelopen paar jaar. Door de ingestorte handel zijn werkgevers in deze periode bijzonder terughoudend geweest in het aannemen van nieuw personeel (Josten, 2011). Dat 'Kansrijk Zuidoost' in mindere mate bijdraagt aan de bestrijding van eenzaamheid is echter verrassend te noemen aangezien 'Kansrijk Zuidoost' via interventies, zoals computer- en fietscursussen, hier wel degelijk (indirect) aan tracht bij te dragen.

8 Niet alle respondenten hebben deze vragen beantwoord. De N varieert van 102 tot 111. Veel gehoorde redenen om hier geen antwoord op te geven zijn: 'ik kan dat niet inschatten', 'ik weet het niet' of 'ik heb hier geen mening over'.

3.2 Verbeterpunten

Aan alle respondenten hebben we ook de vraag gesteld hoe het project 'Kansrijk Zuidoost' in de toekomst kan worden verbeterd. Veel respondenten hebben hier een antwoord op gegeven. In deze rapportage hebben we de meest voorkomende verbeterpunten samengevat. De resultaten laten zien dat de bewoners drie prioriteiten benoemen voor de toekomst:

- Informatieverstrekking: volgens de respondenten is er op het terrein van de communicatie naar de bewoners toe nog een kwaliteitsslag te maken. Verschillende mensen geven aan dat ze onvoldoende op de hoogte zijn van het aanbod van 'Kansrijk Zuidoost' (*'wat wordt er precies aangeboden?'*). Ook het aanbieden van meertalige informatie wordt in dit verband als een verbeterpunt aangedragen. Een ander voorbeeld is dat geïnteresseerden in een cursus hier niet altijd bericht van ontvangen *('ik heb er nog steeds niets over gehoord'*) en cursussen soms worden beëindigd zonder dat dit bij de bewoners bekend is (*'de cursus was zomaar stop gezet'*).
- Ont-institutionaliseren: bewoners geven aan minder behoefte te hebben aan kortdurende, éénmalige contacten met bewonersadviseurs. Liever spreken ze voortdurend met dezelfde persoon van 'Kansrijk Zuidoost'. De basisgedachte is dat dit eerder leidt tot een onderlinge vertrouwensrelatie. Een aantal andere bewoners wijzen er in dit kader op dat de adviseurs te vaak algemene adviezen geven zonder hierbij oog te hebben voor de individuele situatie van de cliënt. Met andere woorden: het aanbod moet meer worden afgestemd op de cliënt en niet andersom. Al deze punten hebben te maken met het aanbieden van maatwerk. In de toekomst zou 'Kansrijk Zuidoost' mogelijk meer in samenspraak met bewoners haar dienstenaanbod kunnen ontwikkelen. Ondanks dat 'Kansrijk Zuidoost' over het algemeen goed lijkt aan te sluiten bij de ondersteuningsbehoeften van bewoners, laat het aanbod zo op het oog betrekkelijk weinig ruimte voor de individuele problematiek en de 'eigen kracht' van de bewoners. We komen hier in het slothoofdstuk op terug.
- Elkaar ontmoeten: 'Kansrijk Zuidoost' dient zich volgens verschillende bewoners meer te richten op de bevordering van ontmoetingsplekken voor bewoners. Door bewoners met een vergelijkbare problematiek met elkaar in contact te brengen ontstaat niet alleen de ruimte om van elkaars activiteiten te leren, maar is er tevens de mogelijkheid om sociale contacten op te doen. Iemand opperde in dit verband de oprichting van een buurthuis voor alleenstaande vrouwen. Als bij dit type initiatieven bovendien een link wordt gelegd naar andere bewoners in Amsterdam Zuidoost, kunnen dergelijke ontmoetingsplekken zorgen voor sociaal contact en voorkomen dat mensen 'met de ruggen naar elkaar' komen te staan (vgl. RMO, 2005).

De bovenstaande suggesties zijn duidelijke signalen dat er in de toekomst verbetering mogelijk is. Je kunnen verplaatsen in de individuele bewoner en het gezamenlijk ontwikkelen van instrumenten om het te redden 'op eigen kracht' zijn misschien wel de meest belangrijke.

Verwey-
Jonker
Instituut

4 *Resultaten 'Kansrijk Zuidoost': flankerende maatregelen*

Uit de enquête komen we tevens te weten hoe de bewoners denken over de verschillende flankerende maatregelen van 'Kansrijk Zuidoost'. Aan alle geënquêteerde bewoners hebben we vragen gesteld over de tevredenheid en opbrengsten van de verschillende projecten. Participatiebevordering is een belangrijke (mogelijke) opbrengst. Als we over participatie spreken bedoelen we overigens 'meedoen aan de samenleving', of dit nu via betaalde arbeidsparticipatie gebeurt of niet. Contact opdoen via vrijwilligerswerk en/of het volgen van een opleiding of cursus dragen bij aan sociale participatie, en zijn in die zin eveneens van belang (zie voor een uiteenzetting van de verschillende vormen van participatie, De Gruijter et al., 2010).

4.1 Tevredenheid bewoners

De bewoners hebben een rapportcijfer gegeven voor de verschillende projecten van 'Kansrijk Zuidoost'. De bewoners beoordelen de projecten over het algemeen bijzonder positief. De waarderingen lopen uiteen van gemiddeld 7,3 tot 8,5.[9]

- Schuldhulpverlening: De 22 bewoners die deze vraag hebben ingevuld waarderen de schuldhulpverlening gemiddeld met een 7,9.
- Aanvraag voorzieningen (via DWI): De 35 respondenten beoordelen dit onderdeel gemiddeld met een 7,8.
- Hulp bij het leren op school (IBOS): In totaal 14 bewoners zijn zeer positief over de cognitieve ondersteuning van hun kinderen (8,5).
- Buurtschool Plus: Positief zijn de 12 betreffende respondenten ook over de Buurtschool Plus (8,4).
- Hulp bij het beginnen aan een opleiding: De 30 bewoners die deze vraag hebben ingevuld zijn iets minder, maar nog altijd positief over het aanbod van (beroeps) opleidingen (7,4).
- Hulp bij het krijgen van werk (bijvoorbeeld via sollicitatietraining): Via sollicitatietrainingen en lessen in communicatieve vaardigheden wordt eveneens iets minder, maar nog altijd ruim voldoende gewaardeerd door 27 bewoners (7,3).

9 Vanzelfsprekend heeft een relatief klein aantal respondenten per project een antwoord gegeven, aangezien niet iedereen aan het desbetreffende project heeft deelgenomen.

- De Budgetteringscursus: Zeven bewoners beoordelen de budgetteringscursus gemiddeld met een 8,1.
- De Fietscursus: De 24 bewoners beoordelen dit onderdeel gemiddeld met een 8.
- De Computercursus: De 42 bewoners beoordelen de computercursus eveneens gemiddeld met een 8.

Deze resultaten laten zien dat de bewoners bijzonder tevreden zijn over de afzonderlijke projecten. In de volgende paragraaf analyseren we wat er nog meer kan worden gezegd over de afzonderlijke projecten van 'Kansrijk Zuidoost'.

4.2 Oordelen van bewoners over de verschillende projecten

Het is de vraag in hoeverre de afzonderlijke projecten bijdragen aan de mate waarin bewoners beter in staat zijn om voor zichzelf (en hun gezin) te zorgen. We kijken hierbij naar de (eventuele) vermindering van de schuldenproblematiek, de (mogelijk) verhoogde kansen op werk en/of de (mogelijke) vermindering van de ervaren gezondheidsproblemen. We gaan dus op zoek naar de mate waarin de projecten van 'Kansrijk Zuidoost' bijdragen aan een verhoogde economische en sociale zelfredzaamheid van bewoners (zie de bijlage voor de vragenlijst).

In de onderstaande figuur is weergegeven in welke mate de bewoners het eens zijn met een aantal stellingen. Wederom denkt de meerderheid positief over de verschillende onderdelen van 'Kansrijk Zuidoost'. Toch zijn er verschillen waarneembaar. Zo komt naar voren dat de Buurtschool bijzonder goed wordt gewaardeerd door de bewoners (4,2 op een schaal van 1 tot en met 5; N=12 bewoners). Dit zagen we ook al in hoofdstuk drie van deze rapportage. Volgens de bewoners draagt de buurtschool bij aan de leerprestaties van hun kinderen. Ook de trajecten gericht op het begeleiden van kinderen op cognitief en sociaal-emotioneel vlak kan op de ruime steun van de geënquêteerden rekenen (4,1; N=13).[10] De Budgetteringscursus is een ander praktijkvoorbeeld dat bovengemiddeld goed wordt beoordeeld (4,1; N=7). Door hulp bij het vinden van een opleiding staan veel bewoners tevens positiever in het leven (3,8; N=29). De bewoners zijn in mindere mate te spreken over de sociale contacten die via de hulp bij het vinden van werk (2,9; N=31 bewoners) en via de computercursus worden opgedaan (3,1; N=41).

10 Op dit moment zijn de activiteiten gericht op het begeleiden van kinderen geïntegreerd in de Buurtschool Plus (zie jaarverslag ▫Kansrijk Zuidoost 2010▫).

Figuur 3 Ervaren opbrengsten van 'Kansrijk Zuidoost' (projecten)

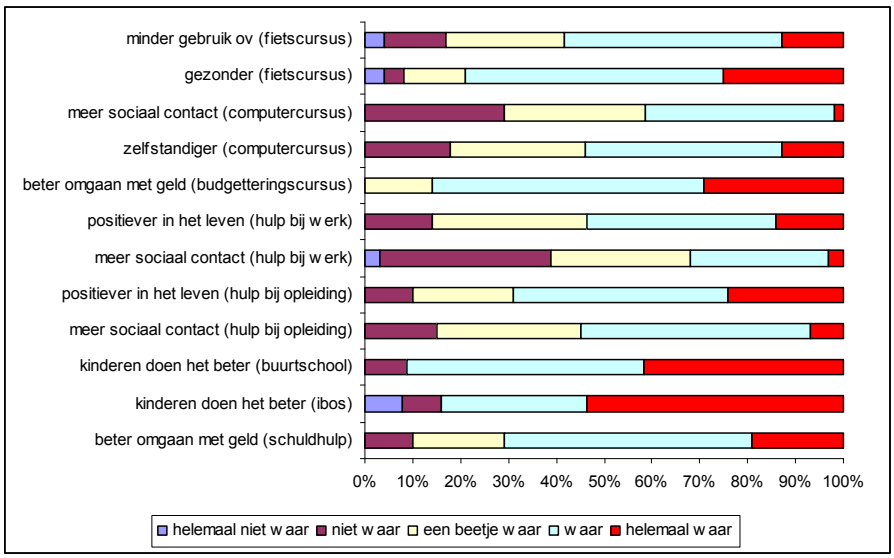

Wat kunnen we op basis van de bovenstaande bevindingen vaststellen? In ieder geval dat de bewoners overwegend positief zijn over de projecten van 'Kansrijk Zuidoost'. Winst is in de toekomst te behalen als het gaat om de mate waarin projecten bijdragen aan het opdoen van sociale contacten met anderen. Dit constateren we op basis van de survey die representatief is op een aantal biografische kenmerken. De kleine aantallen per project zorgen er echter voor dat we enigszins terughoudend moeten zijn in het doen van uitspraken. Aangezien de bevindingen met betrekking tot de afzonderlijke projecten in de kern overeenkomen met de algemene bevindingen rondom 'Kansrijk Zuidoost', is er daarentegen wel degelijk voldoende empirische basis om enkele conclusies te trekken naar aanleiding van het onderzoek. Dit doen we in het volgende, afsluitende, hoofdstuk.

Verwey-
Jonker
Instituut

5 Conclusies en aanbevelingen

5.1 Inleiding

De gemeente Amsterdam heeft, net als de andere grote steden, te maken met armoede. In de Amsterdamse armoedemonitor 2009 (DWI, 2010) zien we dat 16,5% van alle Amsterdamse huishoudens tot de minima worden gerekend in 2009. In bepaalde stadsdelen ligt dit percentage zelfs hoger. In het stadsdeel Amsterdam Zuidoost wonen de meeste minima (circa 22%), waaronder relatief veel werkende armen (14%). De gemeente Amsterdam en het stadsdeel Amsterdam Zuidoost onderkennen het probleem en het belang van inkomensondersteunende en preventieve maatregelen. Tegen deze achtergrond is het integrale armoedeproject 'Kansrijk Zuidoost' ontwikkeld.

Om de opbrengsten van het project 'Kansrijk Zuidoost' in beeld te krijgen en om de aanpak in de toekomst te kunnen verbeteren, heeft het Verwey-Jonker Instituut onderzoek gedaan. Op basis van deskresearch en een enquête onder bewoners zijn verschillende opbrengsten van 'Kansrijk Zuidoost' en suggesties voor de toekomst te ontdekken. Deze suggesties zijn opgenomen in de volgende paragrafen.

5.2 Conclusies

Kansrijk Zuidoost voorziet in een duidelijke behoefte

De in de jaarverslagen gepresenteerde gegevens over 'Kansrijk Zuidoost' laten zien dat de vraag van bewoners het aanbod van de hulp overstijgt. De door 'Kansrijk Zuidoost' gestelde 'targets' zijn -gegeven de beschikbare middelen- dan ook allemaal gehaald (zie jaarverslag 'Kansrijk Zuidoost' 2010). Voor een stadsdeel als Amsterdam Zuidoost is dit een belangrijke constatering: het project voorziet via haar voorzieningen in een duidelijke behoefte.

Bewoners beoordelen 'Kansrijk Zuidoost' (zeer) positief

In de voorgaande hoofdstukken is geschetst hoe de respondenten 'Kansrijk Zuidoost' beoordelen. De kwetsbare bewoners in Amsterdam Zuidoost beoordelen het project gemiddeld als ruim voldoende (7,6). De bewoners voelen zich bovendien gezonder en weten beter de weg te vinden naar de juiste instanties.

Het informeren en doorverwijzen van doelgroepen binnen het armoedebeleid naar de juiste (gemeentelijke) instantie is een niet te onderschatten functie. Bewoners leren op deze manier om in de toekomst zelf hun weg te vinden. Ook hebben we gezien dat verschillende bewoners zich gezonder voelen. Dit zijn resultaten waar de medewerkers van 'Kansrijk Zuidoost' trots op mogen zijn.

De waarde van 'Kansrijk Zuidoost' voor kinderen

Binnen het armoedeproject zijn er verschillende flankerende maatregelen. De bewoners zijn hier eveneens overwegend positief over. De projecten richten zich op de bevordering van de zelfredzaamheid van bewoners en op de ondersteuning van hun kinderen. De geënquêteerden zijn het meest te spreken over de ondersteuningspraktijken gericht op kinderen. Voor veel gemeenten is het bevorderen van de leerkansen en participatie van kinderen een absolute prioriteit (zie Van der Klein et al., 2011). De noodzaak van projecten als 'Kansrijk Zuidoost' wordt door de bewoners dan ook breed gedeeld. De bewoners wijzen daarnaast op het belang van de projecten voor het kunnen omgaan met geld en ze staan vaak positiever in het leven.

5.3 Aanbevelingen

We willen 'Kansrijk Zuidoost', ten slotte, ook een aantal verbeterpunten voorstellen.

Vraaggerichter werken

Het bestaande aanbod lijkt te voldoen aan de behoeften van bewoners. Tegelijkertijd constateren verschillende respondenten dat de aanpak zich meer kan concentreren op de individuele problematiek van bewoners. Dit is een opmerkelijke bevinding aangezien de huis-aan-huis bezoeken juist bedoeld zijn om de individuele hulpvraag van bewoners te achterhalen. Desalniettemin zou in het 'flankerende aanbod' mogelijk meer aandacht kunnen worden geschonken aan de individuele ondersteuningsbehoeften. Wat betekent dit in de praktijk? In onze beleving dat bewoners *in dialoog* met de professionals van 'Kansrijk Zuidoost' het aanbod bepalen. Wat echter moet worden vermeden is dat '*bewoners vragen en wij draaien*', maar veel eerder dat bewoners en professionals samen *eigenaar* worden van het project. Dit kan bijvoorbeeld leiden tot nieuwe (maat)gerichte arrangementen die zorg dragen voor het terugdringen van eenzaamheid en de vergroting van sociale contacten in de buurt. Hier kan, zo werd duidelijk, nog een bijdrage aan worden geleverd.

Kwaliteit van de informatieverstrekking

Een ander verbeterpunt draait om het duidelijk(er) informeren van de bewoners. Het gaat dan om informatie rondom het ondersteuningsaanbod, maar ook om het aanbieden van meertalige informatie om bewoners te kunnen bereiken en/of om

Over het belang van werk en het benoemen van doelen en effecten

Participatie en zelfredzaamheid worden vaak gekoppeld aan participatie op de arbeidsmarkt. Hoewel gedetailleerde cijfers vooralsnog ontbreken lijkt hier nog een wereld te winnen voor 'Kansrijk Zuidoost'. Het laten re-integreren van kwetsbare doelgroepen met een grote afstand tot de arbeidsmarkt is echter geen sinecure en een proces van lange adem. Als arbeidsre-integratie een speerpunt wordt van het armoedeproject, doet 'Kansrijk Zuidoost' er volgens ons verstandig aan om in ieder geval de doelstellingen vooraf specifiek te formuleren. Op dit moment zijn de doelen van 'Kansrijk Zuidoost' geformuleerd in algemene termen van geleverde output (het uitvoeren van huis-aan-huis gesprekken en het aanbieden van flankerende maatregelen). Verdere professionalisering vraagt echter ook om het benoemen van heldere doelstellingen per project (zoals arbeidsre-integratie), waarbij wordt gestuurd op zowel output (aantal deelnemers aan een traject, tevredenheid) als outcome van de activiteiten (zoals een verminderde kwetsbaarheid op de arbeidsmarkt). Het gericht(er) benoemen van doelstellingen en effecten is een stap in de goede richting om in een later stadium de effectiviteit te kunnen bepalen.

Effectmeting

In het verlengde van het voorgaande stellen wij voor om in de toekomst een meetinstrumentarium te ontwikkelen om de precieze effecten van Kansrijk Zuidoost in beeld te krijgen. Ondanks dat de in dit onderzoek gepresenteerde gegevens wijzen op overwegend positieve effecten voor de bewoners, is een meer experimentele onderzoeksaanpak vereist om hier daadwerkelijk uitspraken over te kunnen doen. Via een voor- (de nulmeting) en nameting en door de selectie van een controle- en experimentele groep krijgt Kansrijk Zuidoost definitief zicht op de effectiviteit van haar aanpak. Een vervolgstap kan dan zijn om de effectiviteit van het armoedeproject te vertalen naar een kosten- en batenanalyse.

Over het belang van verbinden

Ten slotte liggen er nog voldoende kansen om de sociale contacten tussen verschillende groepen bewoners te bevorderen. Dit sluit aan op onze eerste aanbeveling (het vraaggerichter werken). Door de krachten van bewoners te bundelen kunnen nieuwe initiatieven ontstaan. Het armoedeproject is gebaat bij samenwerking met bewoners in Amsterdam Zuidoost die niet tot de doelgroep behoren. Het mobiliseren van bewoners om bijvoorbeeld als mentor andere bewoners te begeleiden, of bewoners die deelnemen aan projecten zijn praktische uitingen van deze werkwijze en bevorderen bovendien de gemeenschapszin in de wijk.

Verwey-
Jonker
Instituut

Literatuur

Bos, W., Vrooman, C. & Wildeboer Schut, J. (2007). Armoede in hoofdlijnen, in: Vrooman, C. et al. (2007). *Armoedemonitor 2007.* Den Haag: SCP.

Dagevos, J. (1998). *Begrensde mobiliteit. Over allochtone werkenden in Nederland.* Assen: Van Gorcum.

Dourleijn, E. & Dagevos, J. (2011). V*luchtelingengroepen in Nederland*. Den Haag: SCP.

DWI (2009). *Amsterdamse armoedemonitor 2008*. Amsterdam: DWI.

DWI (2010). *Amsterdamse armoedemonitor 2009.* Amsterdam: DWI.

Gruijter, M. de, Van Marissing, E. & Nederland, T. (2010). *Participatiebevordering in de Wmo*. Utrecht: Verwey-Jonker Instituut.

Josten, E. (2011). *Werkgevers over de crisis*. Den Haag: SCP.

Kansrijk Zuidoost (2010). *Jaarverslag 'Kansrijk Zuidoost' 2009.* Amsterdam: Kansrijk Zuidoost.

Kansrijk Zuidoost (2011). *Jaarverslag 'Kansrijk Zuidoost' 2010.* Amsterdam: Kansrijk Zuidoost.

Klein, M. van der, Van den Toorn, J., Nederland, T. & Swinnen, H. (2011). S*terk en samen tegen armoede*. Utrecht: Verwey-Jonker Instituut.

Lautenbach, H. en Siermann, C. (2007). *Armoedeprofielen van de vier grote steden, Sociaaleconomische trends, 1e kwartaal 2007.* Voorburg: CBS.

Palmen, M.J. (2002). *Respons bij telefonische enquêtering*. Nijmegen: KUN.

RMO (2005). *Niet langer met de ruggen naar elkaar toe*. Den Haag: RMO.

SCP (2010). *Armoedesignalement 2010.* Den Haag: SCP.

Stadsdeel Zuidoost (2006a). *Als Noppes, Kasmoni en Susu niet meer werken…* Amsterdam: Stadsdeel Zuidoost.

Stadsdeel Zuidoost (2006b). I*nvesteren in kansen. Bestuursakkoord stadsdeel Zuidoost 2006-2010*. Amsterdam: Stadsdeel Zuidoost.

Stadsdeel Zuidoost (2007). *Plan van aanpak armoedebeleid stadsdeel Zuidoost*. Amsterdam: Stadsdeel Zuidoost.

Stadsdeel Zuidoost (2009). *Woonkansen voor iedereen*. Amsterdam: Stadsdeel Zuidoost.

Stadsdeel Zuidoost (2010). *Werken aan evenwicht. Bestuursakkoord stadsdeel Zuidoost 2010-2014*. Amsterdam: Stadsdeel Zuidoost.

Stavenuiter, M., Dekker, F & Van der Klein, M. (2011). *Kansen voor het kruispunt Wmo-Wwb*. Utrecht: Verwey-Jonker Instituut.

Veth, D. (2009). *Het rendement van zalmgedrag*. Den Haag: Nicis Institute.

Vragenlijst Kansrijk Zuidoost

Achtergrondgegevens

1. Geslacht

- ▫ Man
- ▫ Vrouw

2. Leeftijd

- ▫ 15-24 jaar
- ▫ 25-34 jaar
- ▫ 35-44 jaar
- ▫ 45-54 jaar
- ▫ 55-64 jaar
- ▫ 65 jaar en ouder

3. In welk land bent u geboren? En uw vader en moeder?

	Uzelf	Vader	Moeder
Nederland	▫	▫	▫
Ghana	▫	▫	▫
Nigeria	▫	▫	▫
Turkije	▫	▫	▫
Marokko	▫	▫	▫
Suriname	▫	▫	▫
(voormalig) Nederlandse Antillen	▫	▫	▫
Anders	▫	▫	▫

4. Wat is uw belangrijkste bezigheid?

- ▫ Werkloos
- ▫ Betaald werk (meer dan 12 uur per week)
- ▫ Vrijwilligerswerk
- ▫ Ik ben student/scholier
- ▫ Anders

5. In welk complex woont u?

- ▫ Geldershoofd
- ▫ Gooioord
- ▫ Gravestein
- ▫ Hakfort
- ▫ Kleiburg
- ▫ Venserpolder
- ▫ Ik woon ergens anders

A. Bent u tevreden over Kansrijk Zuidoost?

6. Geef voor de volgende onderdelen van Kansrijk Zuidoost een rapportcijfer (van 1 tot en met 10):

	Rapportcijfer:	Hier heb ik geen gebruik van gemaakt:
Kansrijk Zuidoost in het algemeen:		
Hulp voor mijzelf als het om schuldhulp-velening gaat:		
Hulp voor mijzelf als het om de aanvraag van voorzieningen gaat (via DWI):		
Hulp voor mijn kinderen bij het leren op school (via 'IBOS' in Duivendrecht):		
De Buurtschool Plus:		
Hulp voor mijzelf bij het beginnen aan een opleiding:		
Hulp voor mijzelf bij het krijgen van werk (zoals sollicitatietraining):		
De Budgetteringscursus:		
De Computercursus:		
De Fietscursus:		

B. Wat heeft u aan Kansrijk Zuidoost gehad?

7. Omcirkel steeds uw antwoord.

	Helemaal niet waar	Niet waar	Een beetje waar	Waar	Helemaal waar
1. Ik kan door Kansrijk Zuidoos-ter beter mijn weg naar instan-ties vinden	1	2	3	4	5
2. Ik ben door Kansrijk Zuidoos minder eenzaam	1	2	3	4	5
3. Ik heb door Kansrijk Zuidoost meer kansen op werk	1	2	3	4	5
4. Ik vooel me door Kansrijk Zuidooster ge-zonder	1	2	3	4	5

8. Omcirkel steeds uw antwoord.

	Hele-maal niet waar	Niet waar	Een beetje waar	Waar	Hele-maal waar	Hier heb ik geen gebruik van gemaakt
1. Door de schuldhulpver-lening ga ik anders met geld om	1	2	3	4	5	
2. Door de hulp aan mijn kinderen bij het leren doen ze het beter op school	1	2	3	4	5	
3. Door de Buurtschool Plus doen mijn kinderen het beter op school	1	2	3	4	5	
4. Door de hulp bij het vinden van opleiding heb ik meer sociale contacten	1	2	3	4	5	
5. Door de hulp bij het vinden van opleiding sta ik positiever in het leven	1	2	3	4	5	
6. Door de hulp bij het vinden van werk heb ik meer sociale contacten	1	2	3	4	5	
7. Door de hulp bij het vinden van werk sta ik positiever in het leven	1	2	3	4	5	
8. Door de bugetterings-cursus kan ik beter met geld omgaan	1	2	3	4	5	
9. Door de computercursus kan ik meer zaken zelf-standig regelen	1	2	3	4	5	
10. Door de computercur-sus heb ik meer contact met mensen uit de buurt	1	2	3	4	5	
11. Door de fietscursus voel ik me gezonder	1	2	3	4	5	
12. Door de fietscursus maak ik minder gebruik van het openbaar vervoer	1	2	3	4	5	

9. Hoe kan het project Kansrijk Zuidoost worden verbeterd?

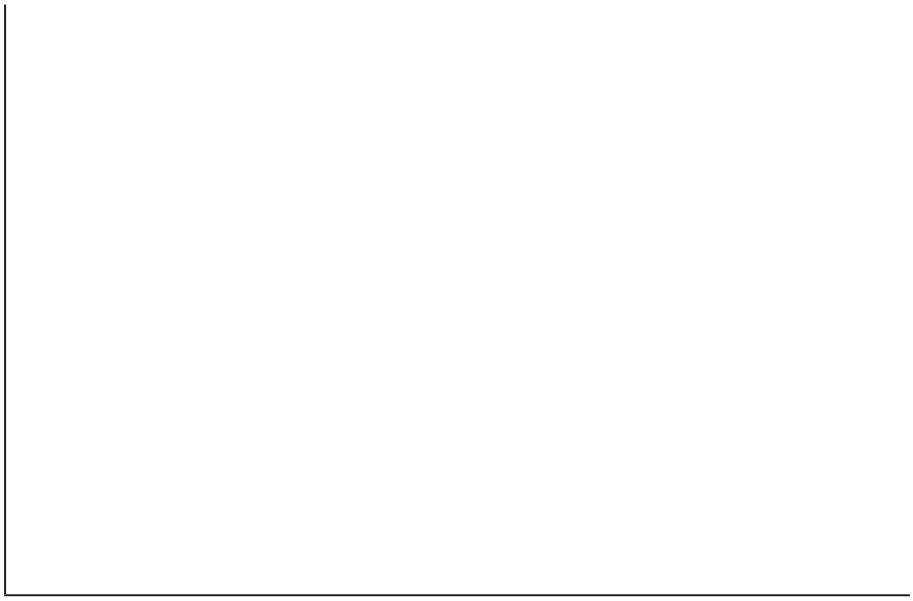

Colofon

Opdrachtgever	'Kansrijk Zuidoost'
Auteurs	Drs. F. Dekker F. Hermens J. Zandijk BSc
Omslag	Grafitall, Valkenswaard
Uitgave	Verwey-Jonker Instituut Kromme Nieuwegracht 6 3512 HG Utrecht T 030-2300799 E secr@verwey-jonker.nl I www.verwey-jonker.nl

De publicatie
De publicatie kan gedownload en/of besteld worden via onze website:
http://www.verwey-jonker.nl.

ISBN 978-90-5830-457-5

© Verwey-Jonker Instituut, Utrecht 2011
Het auteursrecht van deze publicatie berust bij het Verwey-Jonker Instituut.
Gedeeltelijke overname van teksten is toegestaan, mits daarbij de bron wordt vermeld.
The copyright of this publication rests with the Verwey-Jonker Institute.
Partial reproduction is allowed, on condition that the source is mentione

Armoede is een complex en hardnekkig probleem, vooral in de grote steden. In het Amsterdamse stadsdeel Zuidoost is de integrale armoedeaanpak 'Kansrijk Zuidoost' ontwikkeld om armoede en sociale uitsluiting van bewoners tegen te gaan. Het Verwey-Jonker Instituut is gevraagd om de opbrengsten van dit project in beeld te krijgen. Via literatuuronderzoek en een telefonische enquête onder bewoners in Amsterdam Zuidoost is het project beoordeeld. De belangrijkste uitkomst is dat 'Kansrijk Zuidoost' duidelijk voorziet in de behoefte van bewoners. In het bijzonder zijn de bewoners te spreken over de opbrengsten voor kinderen. De resultaten bieden tevens een aantal concrete handvatten om de aanpak van armoede en sociale uitsluiting in de toekomst te kunnen verbeteren.